

ВИНА ТА ЇЇ ФОРМИ^[1]

Замах на умисне вбивство під час розбійного нападу правильно кваліфіковано за ч. 2 ст. 15, п. 6 ч. 2 ст. 115 і ч. 1 ст. 187 КК України

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 4 травня 2006р. //Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини проти життя особи (вбивства): Офіц. вид./Верх. Суд України. — К.: Вид. Дім «h Юре», 2007. — С. 316—320

(витяг)

Вироком апеляційного суду Житомирської області від 23 січня 2006 р. К. засуджено: за ч. 1 ст. 187 КК України до позбавлення волі на 7 років, за ч. 2 ст. 15, п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України на 10 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна; на підставі ч. 1 ст. 70 КК України за сукупністю злочинів остаточне покарання йому визначено у вигляді 10 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна.

К. засуджено за розбійний напад на водія автомобіля радіо-таксі П., під час якого ним було вчинено замах на вбивство потерпілого з корисливих мотивів, що мало місце увечері 20 вересня 2005 р. у м. Житомирі.

Злочин, як установив суд, вчинено за таких обставин. Після 22 год. 20 вересня 2005 р. К., який перебував у стані алкогольного

сп'яніння, разом зі спів-мешканкою Д. та її донькою прибув на автомобілі — таксі, яким керував П., до свого помешкання. З метою заволодіти грошима водія, скориставшись тим, що той здійснював розворот автомобіля, К. взяв на своєму подвір'ї кухонного ножа й направився до нього. Зупинивши автомобіль, він напав на П., діючи з наміром вчинити його вбивство з корисливих мотивів.

До того ж К. з метою реалізувати свій умисел через відчинені дверця-та автомобіля з боку водія зі значною силою завдав удар лезом ножа в шию. Після цього він намагався вдруге вдарити потерпілого ножем у шию, але че-рез активну протидію з боку потерпілого К. не вдалося здійснити свого зло-чинного наміру — вчинити його вбивство, він змушений був утекти з місця злочину.

Унаслідок умисних злочинних дій К., спрямованих на позбавлення П. життя, потерпілому було заподіяно легке тілесне ушкодження, що спричи-нило короточасний розлад здоров'я.

У касаційному поданні заступник прокурора Житомирської області по-рушує питання про виключення з вироку кваліфікації дій К. за ч. 1 ст. 187 КК України як зайвої та про залишення решти вироку щодо засудженого без зміни.

У касаційній скарзі засуджений К. посилається на необґрунтованість його засудження за вчинення зазначених злочинів, на те, що він не мав умислу на заволодіння грошима П. та на його вбивство. Вважає, що справу щодо нього сфабриковано. Вказує також на невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи, на непослідовність показань потерпілого. Просить пере-глянути вирок і одночасно порушує питання про пом'якшення призначеного йому покарання.

Заслухавши доповідь судді, міркування прокурора, пояснення потерпі-лого, пояснення засудженого та захисника, котрі підтримали касаційну скар-гу, перевіrivши матеріали справи і доводи касаційного подання та касацій-ної скарги, колегія суддів вважає, що касаційне подання і касаційна скарга задоволенню не підлягають.

Висновок суду про доведеність винності К. у вчиненні зазначених зло-чинних дій відповідає фактичним обставинам справи, підтверджується до-слідженими у судовому засіданні доказами й є обґрунтованим. Тому доводи у касаційній скарзі засудженого про невідповідність висновків суду, викла-дених у вироку, фактичним обставинам справи — безпідставні.

Так, сам К., з огляду на його показання і на стадії досудового слідства, і в судовому засіданні по суті визнавав факт спричинення ним ножем П. тілес-ного ушкодження в області шії.

Крім того, під час додаткового допиту К. як обвинуваченого він визна-вав, що зазначені дії щодо П. ним були вчинені з метою заволодіти грошима потерпілого, оскільки він заборгував матері 50 грн.

Потерпілий П. підтвердив, що К., якого разом з двома особами він уве-чері 20 вересня 2005 р. підвозив своїм автомобілем — таксі, напав на нього і завдав йому удар ножем у шию, а потім намагався вдруге вдарити, але йому вдалося вибити ножа з рук К.

Згідно з показаннями свідка Д. — співмешканки К., яка того вечора ра-зом із ним знаходилася у зазначеному автомобілі — таксі — як пасажир, після того, як вони приїхали до їх помешкання, К. повернувся до автомобіля — так-сі — і вона бачила, що він у салоні автомобіля завдав удару рукою таксисту.

Згідно з висновком судово-медичної експертизи у потерпілого мала міс-це рана передньо-бокової поверхні шиї справа, яка могла утворитися від дії леза ножа, вилученого на місці події, і відноситься до легкого тілесного ушко-дження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я.

Зазначена рана у потерпілого могла утворитися за обставин, на які він вказав під час відтворення обстановки й обставин події.

Винність К. підтверджується й іншими наявними у справі, досліджени-ми в судовому засіданні доказами, аналіз яких суд дав у вирок.

Доводи у касаційній скарзі засудженого про те, що він не мав умислу на заволодіння грошима П., безпідставні та спростовуються зібраними у справі доказами, зокрема зазначеними вище показаннями самого К. на стадії досу- дового слідства, згідно з якими він діяв із наміром заволодіти грошима П., оскільки того дня взяв у матері в борг 50 грн.

Свідок К., мати засудженого, підтвердила, що 20 вересня 2005 р. син брав у неї 50 грн.

Необґрунтованим є також посилання засудженого у скарзі на те, що він не мав умислу на вбивство П.

Аналогічного змісту твердження К. у судовому засіданні ретельно пере-вірялося судом і було визнано безпідставним.

З урахуванням тих обставин, що, як встановлено у справі, К. ножем за-вдав зі значною силою удар П. у шию, яка є життєво важливим органом, і до того ж, згідно з показаннями потерпілого, сказав «готовий», а потім намагав-ся ще раз ударити його ножем у шию, але через активний захист П. цього на-міру К. здійснити не вдалося, слід визнати правильним висновок суду про те, що засуджений діяв з умислом на позбавлення потерпілого життя.

З огляду на матеріали справи показання потерпілого П. про конкретні дії К. щодо нього були послідовними, суперечностей вони не містять і підтвер-джуються іншими розглянутими у судовому засіданні доказами. Тому суд обґрунтовано визнав його показання достовірними. Посилання у скарзі К. на непослідовність показань потерпілого є безпідставними.

Вивченням матеріалів справи не виявлено порушень вимог криміналь-но-процесуального закону під час збирання й закріплення доказів у справі, які б викликали сумніви в їх достовірності. Наявні у справі докази відповіда-ють вимогам закону щодо допустимості, достовірності й достатності доказів. Тому твердження засудженого у скарзі про те, що зазначену справу сфабри-ковано, є необґрунтованим.

За таких обставин вважати, що К. необґрунтовано засуджено за вказані злочинні дії, немає підстав.

Відсутні й підстави вважати, що судом неправильно застосований кри-мінальний закон.

К., як встановлено у справі, з метою заволодіти грошима П. учинив на-пад на нього і під час нападу вчинив замах на вбивство потерпілого.

Згідно з п. 10 (абзац 3) постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 р.№2у разі вчинення умисного вбивства під час розбійного нападу дії винного кваліфікуються за п. 6 ч. 2 ст. 115 і ч. 4 ст. 187 КК України.

З урахуванням вказаного роз'яснення Пленуму Верховного Суду Украї-ни слід визнати правильною кваліфікацію дій К. як за ч. 2 ст. 15, п. 6 ч. 2 ст. 115 КК, так і за ст. 187 КК. У зв'язку з цим доводи у касаційному поданні прокурора про те, що дії К. повністю охоплюються складом злочину, перед-баченого ч. 2 ст. 15, п. 6 ч. 2 ст. 115 КК, і додаткової кваліфікації за ч. 1 ст. 187 КК не потребують, є необґрунтованими.

Призначене К. покарання відповідає ступеню тяжкості вчиненого злочину й особі засудженого.

Суд призначив йому мінімальне покарання, передбачене санкцією ч. 2 ст. 115 КК. З урахуванням того, що К. раніше неодноразово вчиняв умисні злочини, і злочини, за які його засуджено зазначеним вироком, він скоїв у стані сп'яніння, колегія суддів не вбачає підстав для пом'якшення йому покарання.

На підставі наведеного колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України вирок апеляційного суду Житомирської області щодо К. залишила без зміни, а касаційне подання прокурора і касаційну скаргу засудженого — без задоволення.

Замах на вбивство посадової особи у зв'язку з виконанням нею службового обов'язку правильно кваліфіковано за ч. 2 ст. 15, п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 4 квітня 2006 р. // Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини проти життя особи (вбивства): Офіц. вид./Верх. Суд України. — К.: Вид. Дім «М Юре», 2007. — С. 354—361

(витяг)

Вироком колегії суддів Судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Волинської області від 20 січня 2006 р. Г. М.

засуджено: за ч. 2 ст. 15, п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України із застосуванням ст. 69 КК України на 5 ро-ків позбавлення волі; за ч. 1 ст. 345 КК України на 1 рік позбавлення волі.

На підставі ст. 70 КК України за сукупністю злочинів йому призначено покарання у вигляді 5 років позбавлення волі, і він взятий під варту в залі суду.

Постановлено стягнути з Г. М. на користь потерпілого Г. Л. на відшкодування моральної шкоди 10 000 грн.

Постановлено стягнути з Г. М. у дохід держави судові витрати в сумі 684 грн.

Г. М. визнано винним у тому, що він 16 травня 2005 р. близько 23 год. з метою вбивства заступника директора Горохівської філії ВАТ «Волиньобл- енерго» Г. Л. у зв'язку з виконанням тим свого службового обов'язку та з помсти за відключення 13 травня 2005 р. Горохівською філією ВАТ «Волинь- облэнерго» очолюваного ним СВК «Печихвости» від електропостачання за несплату коштів за спожиту електроенергію, на власному автомобілі ВАЗ-2106 приїхав до буд. 59 на вул. 50-річчя Жовтня в смт Сенкевичівка Горохівського району Волинської області, де проживав Г. Л. На подвір'ї будинку Г. М. ви-словив свої претензії Г. Л. з приводу відключення СВК від електропостачання та, погрожуючи вбивством, з відстані приблизно 5—10 м здійснив ціле-спрямований постріл у Г. Л. із задалегідь підготовленої та спорядженої дво-ма набоями мисливської рушниці. Однак Г. М. свій умисел на вбивство до кінця не довів з незалежних від його волі причин, оскільки Г. Л., побачивши рушницю в руках Г. М., почав тікати, після пострілу й отримання поранень впав на землю, а його дружина почала кричати. Тому Г. М. на автомобілі з місця події втік.

У результаті пострілу Г. Л. отримав вогнепальне поранення поперекової ділянки тулуба з ушкодженням м'яких тканин поперекового відділу хребта та травматичного ушкодження корінців 3—5 поперекових хребців, що відно-ситься до категорії тілесних ушкоджень середньої тяжкості.

Крім того, 17 травня 2005 р. біля 8 год. по мобільному телефону з Г. М., який переховувався від міліції, з'єднався начальник Горохівського РВ УМВС України у Волинській області підполковник міліції Т. і домовився з метою затримання Г. М. про зустріч з ним на території ферми СВК «Печихвости». Під час зустрічі біля 10 год. Г. М. шляхом демонстрації приведеної у готов-ність до стрільби та зарядженої двома патронами 12 калібру мисливської руш-ниці, яку націлів у Т., висловлював погрози вбивством останньому як пра-цівнику правоохоронного органу в разі намагань наблизитись до нього і про-вести затримання.

У касаційному поданні перший заступник прокурора Волинської облас-ті просить вирок колегії суддів Судової палати у кримінальних справах апе-ляційного суду Волинської області від 20 січня 2006 р. щодо Г. М. скасувати, а справу направити на новий судовий

розгляд, посилаючись на те, що суд безпідставно застосував до Г. М. ст. 69 КК України, призначивши засудженому м'яке покарання, яке не відповідає тяжкості вчиненого і даним про особу винного.

У касаційній скарзі засуджений Г. М., не оспорюючи факту здійснення пострілу з рушниці в Г. Л. і заподіяння йому вогнепального поранення, вказує на те, що діяв у відповідь на неправомірні дії потерпілого з відключення електроенергії СВК «Печихвости» і не мав умислу на вбивство Г. Л., а тому повинен нести відповідальність за наслідки, які фактично настали, — за умисне заподіяння Г. Л. середньої тяжкості тілесних ушкоджень, тобто за ч. 1 ст. 122 КК України. Також зазначає, що під час зустрічі з Т. висловлював погрози вбити себе, а не працівника міліції, і не спрямовував у бік Т. рушницю; у вчиненні цього злочину його обмовили потерпілий Т., який заявив про це тільки 2 червня 2005 р., та свідки — працівники міліції.

З огляду на це просить вирок у частині його засудження за ч. 1 ст. 345 КК України скасувати, справу закрити, а його дії щодо Г. Л. перекваліфікувати з ч. 2 п. 8 ст. 115 КК України на ч. 1 ст. 122 КК України, призначивши йому за цією статтею покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, прокурора, який підтримав касаційне подання і просив вирок суду скасувати за м'якістю призначеного Г. М. покарання, перевіrivши матеріали справи та обговоривши доводи, викладені у касаційному поданні та касаційній скарзі, колегія суддів вважає, що касаційне подання і касаційна скарга не підлягають задоволенню на таких підставах.

Висновок суду про доведеність винності Г. М. у вчиненні злочинів, за які його засуджено, відповідає фактичним обставинам справи, обґрунтований сукупністю доказів, розглянутих у судовому засіданні, наведених у вирокі і належно оцінених судом, і є правильним.

Винність Г. М. підтверджена показаннями потерпілих Г. Л., Т., свідків Г. Т., Б., К., З., К. О., Х., К. М., Л., даними протоколів огляду місця події, видачі мисливської зброї та набоїв, відтворення обстановки та обставин події, висновками судово-балістичних експертиз, судово-медичної експертизи Г. Л., запискою Г. М., яку він залишив дружині 16 травня 2005 р., документами щодо службового становища Г. Л. та щодо відключення електропостачання СВК «Печихвости», а також показаннями самого Г. М.

Зокрема Г. М. як в ході досудового слідства, так і в судовому засіданні пояснював, що, будучи схвильованим і роздратованим від того, що очолював не ним сільгоспідприємство — СВК «Печихвости» — 31 травня 2005 р. було відключено від електропостачання і він, сплативши частину боргу за електроенергію, не зміг до вечора 16 травня 2005 р. забезпечити її підключення, із зарядженою набоями мисливською рушницею, залишивши дружині записку, виїхав на своєму автомобілі до смт Сенкевичівка — місця проживання заступника директора Горохівської філії ВАТ «Волиньобленерго» Г. Л., яко-го вважав винним у відключенні електропостачання, знайшов його будинок і під час розмови з ним на підвір'ї з приводу підключення електроенергії, будучи невдоволеним його відповідями, здійснив у нього з мисливської рушниці постріл, а сам з місця злочину на автомобілі втік. Надалі 17 травня 2003 р., призначивши начальнику райвідділу міліції Т. зустріч на фермі, він вийшов на цю зустріч із зарядженою набоями рушницею в руках,

яку потім видав працівникам міліції.

Доводи Г. М. про те, що він, здійснюючи постріл в Г. Л., не мав наміру його вбити, перевірялися судом і обґрунтовано визнані такими, що спросто-вуються дослідженими у справі доказами.

Наявність такого умислу у Г. М. підтверджується показаннями його дружини Б., чергового міліції К. про те, що Г. Л., покидаючи 16 травня 2005 р. свій будинок перед поїздкою до Г. Л., взяв із собою мисливську рушницю, набіть та залишив дружині записку, текст якої її налякав, у зв'язку з чим вона повідомила про дії чоловіка у міліцію; долученою до справи запискою Г. М. зі словами: «Прощай, я РЕСу ніколи не прощу... не здамся... Міша»; послідовними показаннями потерпілого Г. Л. та його дружини Г. Т. про те, що під час розмови Г. Л. із Г. М. останній на слова Г. Л., що з приводу підключення електроенергії треба звертатися до диспетчерської та сплатити борг за електроенергію, взяв із автомобіля рушницю та кричав, що вб'є Г. Л., а потім здійснив у нього постріл із близької відстані з рушниці, що була спрямована на потерпілого, який, намагаючись втекти й отримавши вогнепальне поранення спини, впав на землю, його дружина почала кричати, а Г. М. втік на автомобілі; даними протоколів огляду місця події — подвір'я Г. Л. — та відтворення обстановки й обставин події за участю потерпілого та його дружини, згідно з якими в момент пострілу відстань між Г. М. та Г. Л. була приблизно 6,3—6,5 м; даними судово-медичних експертиз, за висновками яких постріл був здійснений у життєво-важливі органи Г. Л. з відстані 5—10 м із загодіанням Г. Л. вогнепального поранення поперекової ділянки, де за рентген-знімками виявлено 59 шротин, з травматичним ушкодженням корінців 3, 5 поперекових хребців.

Як зазначив в своїх показаннях потерпілий Т., 17 травня 2005 р. Г. М. здався працівникам міліції тільки після того, як йому було повідомлено про те, що Г. Л. залишився живим.

Зазначеним доказам щодо знаряддя злочину, характеру дій засудженого, обстановки в момент події злочину, характеру і локалізації виявлених у Г. Л. поранень суд дав належну оцінку і дійшов правильного висновку, що дії Г. М. були спрямовані на умисне вбивство Г. Л. у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків; до того ж Г. М. виконав усі дії, які вважав необхідними для доведення злочину до кінця — настання смерті Г. Л., але злочин не було закінчено з причин, які не залежали від його волі.

Підстав вважати, що Г. М. діяв з умислом на загодіання Г. Л. середньої тяжкості тілесних ушкоджень, як про це зазначає засуджений у касаційній скарзі, немає.

Також є безпідставними посилання Г. М. на те, що дії Г. Л. носили про-типравний характер.

Безпідставними є і твердження засудженого Г. М. про те, що він не по-грожував вбивством і насильством працівнику

правоохоронного органу Т. у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків з його — Г. М. — затримання.

Це твердження Г. М. спростовується показаннями працівників міліції — потерпілого Т., свідків К. М., Л., О., які під час своїх допитів, зокрема на оч-них ставках із Г. М., послідовно стверджували, що, приїхавши на зустріч з Г. М., щоб затримати його, бачили, як той тримав у руках рушницю, а коли Т. став наближатися до нього, привів рушницю у готовність до стрільби, спрямував її на Т. і погрожував вбивством, заявляючи, що буде стріляти в разі на-ближення і намагання його затримати.

Зазначені показання свідки давали з перших своїх допитів, зокрема Т. заявив про зазначені обставини затримання Г. М. не 2 червня 2005 р., як на це вказує засуджений, а при допиті 25 червня 2005 р.

Підстав у зазначених осіб для обмови Г. М. у справі не встановлено.

Та обставина, що після здачі зброї і набойів Г. М. у супроводі О. на своєму автомобілі проїхав до райвідділу міліції, не свідчить про те, що своїми попе-редніми діями Г. М. не здійснював погроз вбивством працівнику міліції.

Враховуючи викладене, доводи засудженого Г. М. про недоведеність його вини у погрозі вбивством і насильством щодо Т. є безпідставними.

Винність засудженого Г. М. у вчиненні зазначених у вирокі суду злочинів є доведеною і його дії за ч. 2 ст. 15, п. 8 ч. 2 ст. 115, ч. 1 ст. 345 КК України кваліфіковані правильно.

При призначенні Г. М. покарання суд додержав вимоги статей 65, 69 КК України й урахував характер і ступінь тяжкості вчинених злочинів, стадію вчинення особливо тяжкого злочину, пом'якшуючи покарання обставини, позитивні дані про особу засудженого, його вік, стан здоров'я, те, що він доб-ровільно в повному обсязі відшкодував потерпілому Г. Л. заподіяну матеріа-льну шкоду, у вчиненому ширі розкаявся.

Згідно з матеріалами справи Г. М. за місцем проживання, в побуті і за міс-цем роботи характеризується позитивно, є депутатом Печихвостівської сіль-ської ради, злочини вчинив, як встановлено психолого-психіатричною екс-пертизою, будучи осудним, але у стані, обумовленому кумуляцією негатив-них переживань через хронічні психотравмуючі обставини, які впливали на його свідомість; трудовий колектив СВК «Печихвости» звертався з клопо-танням про передачу Г. М. йому на поруки.

З урахуванням викладеного, відсутності обтяжуючих покарання обставин, суд обґрунтовано застосував до Г. М. ст. 69 КК України і призначив йому покарання за ч. 2 ст. 15, п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України у вигляді позбавлення волі, але в розмірі нижче від найнижчої межі санкції ч. 2 ст. 115 КК України. Це покарання є достатнім для виправлення Г. М. та попередження вчинення ним нових злочинів.

Підстав вважати це покарання надто м'яким чи надто суворим колегія суддів не вбачає.

Посилання прокурора в касаційному поданні на те, що за характеристиками Г. М. він є невірноваженим, має запальний, нестриманий характер, раніше двічі притягався до кримінальної відповідальності та не визнав своєї вини у вчиненні інкримінованих йому злочинів, не є підставами для визнання призначеного засудженому покарання м'яким, оскільки зазначені характерологічні особливості призначення більш суворого покарання; за попередні вчинені злочини судимості Г. М. в силу ст. 89 КК України погашені.

Також безпідставно прокурор вказує на необхідність урахування судом як обтяжуючої покарання Г. М. обставини — спричинення тяжкої шкоди здоров'ю потерпілого Г. Л., оскільки заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого охоплюється складом злочину, за який Г. М. засуджений, і не може одночасно враховуватись як обтяжуюча покарання обставина.

З огляду на викладене колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України не вбачає підстав для задоволення касаційного подання прокурора та касаційної скарги засудженого.

Керуючись статтями 395—396 КПК України, колегія суддів касаційне подання прокурора та касаційну скаргу засудженого Г. М. залишила без задоволення.

Суд обґрунтовано дійшов висновку, що, наносячи удар сокирою в обличчя, засуджений мав умисел на позбавлення життя потерпілого, але не довів до кінця через обставини, які не залежали від його волі, тому що потерпілий зумів втекти.

Дії винних, які по чергово й узгоджено нанесли потерпілому серію ударів ножом у життєво важливі органи і в такий спосіб позбавили його життя, правильно розцінені судом як умисне вбивство, вчинене за попередньою змовою групою осіб

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від липня 2006р.//Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини проти життя особи (вбивства): Офіц. вид./Верх. Суд України. — К.: Вид. Дім «М Юре», 2007. — С. 435—438

(витяг)

Вироком апеляційного суду Донецької області від 21 жовтня 2005 р., яким засуджено: Б. за ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК України на 8 років позбавлення волі, за пунктами 12, 13 ч. 2 ст. 115 КК України на 15 років позбавлення волі і за ч. 2 ст. 185 КК України на 2 роки позбавлення волі, а на підставі ст. 70 КК України за сукупністю злочинів йому призначено остаточне покарання 15 років позбавлення волі; Т. за п. 12 ч. 2 ст. 115 КК України на 11 років позбавлення волі, за ч. 2 ст. 185 КК України на 2 роки позбавлення волі, а на підставі ст. 70 КК України за сукупністю злочинів йому призначено остаточне покарання у вигляді 11 років позбавлення волі.

Суд визнав, що 13 лютого 2005 р. у буд. 179, що на вул. Артема в смт Ярова Краснолиманського району Донецької області, під час застілля у сварці вчинив замах на вбивство А. Схопившись, він кинувся на потерпілого з сокирою й умисно вдарив нею його в обличчя, але не довів свій намір до кінця, бо А. з закривавленим обличчям зумів утекти.

7 червня 2005 р. Б. з Т. під час застілля у буд. 16 на вул. Кооперативній зазначеного населеного пункту затіяли з господарем помешкання С. бійку і за попередньою змовою вбили його. Спочатку Т. схопив ножа і наніс ним потерпілому не менше 5 ударів у груди, а потім ще стільки ж разів ударив ножем С. у шию та інші частини тіла. Після цього вони вдвох викрали одяг потерпілого, 11 грн і телевізор вартістю 468 грн.

Засуджений Т. скаржить на вирок суду і вважає це рішення необґрунтованим. На його думку, докази у справі сфабриковані. Просить вирок скасувати, а справу направити на додаткове розслідування.

У касаційній скарзі адвокат Ш. порушує питання про зміну вироку що-до Т. Вважає, що у справі немає доказів щодо винності її підзахисного у вчиненні вбивства С. Твердить, що суд допустився упередженості. Просить скасувати вирок у частині засудження Т. за ст. 115 КК України і справу закрити, а за ст. 185 КК України — пом'якшити покарання.

Б. оскаржує вирок і вважає його незаконним. На думку засудженого, висновки суду не відповідають фактичним обставинам справи, а докази були здобуті з порушенням норм КПК. Він наголошує у скарзі, що суд призначив йому покарання без урахування всіх пом'якшуючих обставин.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, міркування прокурора, перевіrivши матеріали справи, обговоривши доводи касаційних скарг, колегія суддів не вбачає підстав для задоволення скарг.

Висновки суду про винність Б. і Т. у вчиненні злочинів, за які їх засуджено, відповідають фактичним обставинам справи та є обґрунтованими.

Доводи скарг про те, що суд допустився необ'єктивності і неповноти під час дослідження доказів, є безпідставними.

З огляду на матеріали справи, і на це послався суд у вирок, Б. і Т. на до- судовому слідстві допитувались неодноразово. Вони щоразу підтверджували, уточнювали і в деталях розповідали про те, яким чином розправились над С.

Крім цього, Б. свідчив і показував, як він під час застілля вдарив сокирою А.

Їхні показання зводились до того, що в будинку С., з яким вони розпивали спиртні напої, сталася сварка і бійка. У той момент, коли господарі зчепились між собою, Т. по команді останнього схопив ножа і наніс ним серію ударів потерпілому в груди. Б. у цей час перехопив ніж і продовжив бити господаря у шию та інші частини тіла, поки той не припинив чинити опір. Після розправи над потерпілим вони заволоділи його майном.

Суд урахував ці показання і визнав їх об'єктивними, оскільки вони підтверджувались даними, які містились у протоколі огляду місця події та висновках судово-медичної експертизи.

Зокрема з цими показаннями засуджених співпадають зафіксовані іншими доказами дані щодо обстановки та обставин події в будинку потерпілого С., кількості, характеру і локалізації тілесних ушкоджень, виявлених на тілі цього потерпілого (5 проникаючих колото-різаних ран грудної клітки спереду, з пошкодженням лівої легені і серця, та 5 колото-різаних ран шиї ззаду, з пошкодженням спинного мозку тощо) та щодо вилучення майна потерпілого за місцем проживання засуджених.

Тому твердження Б. і Т. про те, що їхні показання на досудовому слідстві не відповідають дійсності, бо до них застосовувались недозволені методи ведення слідства, є безпідставними.

Необґрунтованими є і доводи Б. про те, що він ударив сокирою А., перебуваючи у стані необхідної оборони від протиправних дій потерпілого, оскільки будь-яких даних, які б свідчили про це, судом не встановлено, їх у справі немає.

У зазначеному випадку суд керувався тим, що саме Б. спровокував сварку за столом. Він спочатку вдарив І., потім і Т., за яку заступився А.

Усе це підтвердили на допитах очевидці події, свідки Т. та І. За їхніми словами, Б. схопив сокиру і пішов за потерпілим. Згодом він зайшов до хати і повідомив, що вбив А.

Потерпілий А. показав, що Б. скористався моментом і з розмаху вдарив його сокирою в обличчя. Тільки випадковість допомогла йому уникнути розправи. Б., твердив потерпілий, ще продовжував переслідувати його з сокирою в руках, але не наздогнав.

Ставити під сумнів показання свідків і потерпілого або вважати, що ці особи обмовляли засудженого, суд підстав не мав.

Зазначені дані і ті, на які послався суд у мотивувальній частині вироку, давали суду підстави дійти висновків про те, що Б., наносячи удар сокирою в обличчя А., мав умисел на позбавлення життя потерпілого, але не довів до кінця через обставини, які не залежали від його волі, що Б. з Т. під час сварки і бійки з С. почергово й узгоджено нанесли останньому серію ударів ножом у життєво важливі органи і в такий спосіб спільно умисно вбили потерпілого та викрали його майно.

Тому кваліфікація злочинних дій Б. за ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 115, пунктами 12, 13 ч. 2 ст. 115 і ч. 2 ст. 185 КК України, а Т. — за п. 12 ч. 2 ст. 115 і ч. 2 ст. 185 КК України є правильною і в колегії суддів сумнівів не викликає.

У процесі розслідування справи й у судовому засіданні повно й об'єктивно досліджені всі обставини, які мали суттєве значення для справи.

Будь-яких даних, які б свідчили про те, що органи досудового слідства чи суд під час розслідування і розгляду справи допустились упередженості щодо засуджених або не виконали норми КПК України, зокрема ті, які регулюють право засуджених на захист, не виявлено.

Покарання винним суд призначив із дотриманням положень ст. 65 КК України. Вони є необхідними і достатніми для виправлення Б. і Т. та попередження вчинення ними нових злочинів.

Підстав для зміни або скасування вироку немає.

На підставі наведеного колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України касаційні скарги засуджених Т. і Б., а також захисника залишила без задоволення, а вирок апеляційного суду До-нецької області щодо Б. і Т. — без зміни.

Необережне середньої тяжкості тілесне ушкодження помилково кваліфіковано за ч. 1 ст. 122 КК України як вчинене умисно

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 9 червня 2005 р. // Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах: Офіц. вид. /Верх. Суд України. — К.: Вид. Дім «^ Юре», 2007. —

С. 273—275

(витяг)

Вироком Хорольського районного суду Полтавської області від 5 липня 2004 р. І. засуджено за ч. 1 ст. 122 КК України на 6 місяців виправних робіт за місцем роботи з відрахуванням у дохід держави 10% із суми його заробітку.

І. засуджено за те, що він 10 грудня 2003 р., близько 18 год., у с. Бутівці Хорольського району Полтавської області, перебуваючи в приміщенні будинку Г., під час сварки умисно штовхнув потерпілого Я. рукою в груди, від чого той впав на підлогу веранди й отримав вивих лівої плечової кістки та садна на обличчі. Ці тілесні uszkodження віднесено до категорії середньої тяжкості.

В апеляційному порядку справа не переглядалася.

У касаційному поданні прокурор просить вирок суду змінити, переक्валіфікувати дії І. з ч. 1 ст. 122 КК України на ст. 128 КК України і призначити йому за цим законом покарання у вигляді 6 місяців виправних робіт за місцем роботи з відрахуванням у дохід держави 10% суми його заробітку. Прокурор мотивує це тим, що в судовому засіданні не був установлений умисел І. на заподіяння потерпілому Я. середньої тяжкості тілесних uszkodжень. Сам факт їх отримання Я. від падіння в результаті поштовху, на думку прокурора, необхідно розцінювати як необережне заподіяння І. середньої тяжкості тілесного uszkodження Я.

Заслухавши доповідача, міркування прокурора, перевіrivши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів вважає, що воно підлягає задоволенню.

Суд першої інстанції правильно встановив фактичні обставини справи щодо заподіяння І. потерпілому Я. середньої тяжкості тілесних uszkodжень.

Так, сам І. визнав, що 10 грудня 2003 р. у с. Бутівці Хорольського району Полтавської області в будинку Г. він рукою штовхнув у груди

Я. під час з'ясування з ним відносин. Той не втримався на ногах і впав від поштовху на підлогу веранди плечем. У результаті отримав вивих плечової кістки.

Про це зазначив і потерпілий.

З висновку судово-медичної експертизи видно, що в результаті падіння з висоти свого зросту Я. отримав закритий вивих плечової кістки, який відноситься до категорії середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Проте, встановивши обставини спричинення І. Я. середньої тяжкості тілесних ушкоджень, суд дав їм неправильну юридичну кваліфікацію.

З огляду на досліджені в судовому засіданні докази Я. одержав середньої тяжкості тілесні ушкодження в результаті того, що І. штовхнув Я., а той впав на підлогу веранди і від падіння, а не від удару І., одержав вказані вище тілесні ушкодження.

Ці дії І. не вказують на те, що він мав намір спричинити Я. умисні тілесні ушкодження. Немає у справі й інших доказів, які б підтверджували такі його наміри.

За таких обставин необхідно вважати, що І. заподіяв Я. необережне середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Відповідно до ст. 24 КК України форма вини є умисною тоді, коли особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання, а якщо і не бажала, то свідомо припускала їх настання.

Такі обставини суд, як це видно з вироку, не встановив.

Як видно з матеріалів справи, в діях І. є необережна форма вини.

У зв'язку з цим дії І. необхідно перекваліфікувати з ч. 1 ст. 122 КК України на ст. 128 КК України.

Керуючись статтями 395—396 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України касаційне подання першого заступника прокурора Полтавської області задовольнила, вирок Хо-рольського районного суду Полтавської області щодо І. змінила.

Перекваліфікувала дії І. з ч. 1 ст. 122 КК України на ст. 128 КК України і за цим законом призначила йому покарання у вигляді 6 місяців виправних робіт за місцем роботи з відрахуванням у дохід держави 10% суми його заробітку.

З'ясовуючи зміст умислу винного (винних), суд повинен виходити із сукупності всіх обставин вчиненого злочину і враховувати, зокрема, характер дій винних осіб.

Суд, не врахувавши характер та ступінь тяжкості заподіяних потерпілому тілесних ушкоджень, помилково перекваліфікував дії винних з п. 12 ч. 2 ст. 115 на ч. 2 ст. 121 КК

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 22 березня 2007 р. // РВСУ. — 2007. — Вип. 2(15). — С. 105—106

(витяг)

Апеляційний суд Житомирської області вироком від 21 листопада 2006 р. засудив М. і Г. за ч. 2 ст. 121 КК на дев'ять років позбавлення волі та на під-ставі ч. 4 ст. 70 цього Кодексу частково приєднав один рік не відбутого ними покарання за попереднім вироком і остаточно визначив кожному по 10 років позбавлення волі. Постановлено стягнути солідарно із засуджених на користь потерпілої К. Г. 690 грн матеріальної шкоди та 50 тис. грн — моральної.

М. і Г. визнано винними у вчиненні злочину за таких обставин.

12 вересня 2005 р. вони, побачивши К., який перебував у стані алкогольного сп'яніння, із метою налякати підбігли до нього ззаду і зупинили. У від-повідь на ці дії К. їх образив, за що Г. ударив потерпілого кулаком у груди. К. намагався втекти, але М. і Г., наздогнавши його, збили з ніг та завдали чис-ленних ударів по голові, інших частинах тіла, заподіявши тяжкі тілесні ушко-дження, небезпечні для життя потерпілого в момент заподіяння, і з місця вчи-нення злочину втекли, залишивши К. у безпорадному стані. Від заподіяних тілесних ушкоджень К. помер.

У касаційному поданні прокурор порушив питання про скасування ви-року щодо засуджених і направлення справи на новий судовий розгляд у зв'яз-ку з неправильною кваліфікацією їхніх дій і неправильним застосуванням кримінального закону. Він уважав, що суд безпідставно перекваліфікував дії М. і Г. з п. 12 ч. 2 ст. 115 на ч. 2 ст. 121 КК, оскільки в них був умисел на по-збавлення життя потерпілого.

На вирок апеляційного суду було подано також касаційні скарги.

Засуджений М. стверджував, що умислу на вбивство К. він не мав і не передбачав настання смерті потерпілого, тому просив перекваліфікувати його дії на ч. 2 ст. 296 КК, призначити за цією нормою закону покарання та відмо-вити у задоволенні цивільного позову. Скарга законного представника непов-нолітнього засудженого М. — К. Н., аналогічна за змістом.

Захисник засудженого Г. зазначив, що засуджені постійно вказували на такі удари, які згідно з висновком експертизи не могли призвести до смерті потерпілого, проте в ході досудового слідства і в судовому засіданні не було встановлено інших осіб, які могли бути причетними до побиття К. У зв'язку з цим він просив перекваліфікувати дії Г. на ч. 2 ст. 296 КК та призначити за цією статтею покарання.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши наведені в касаційному поданні і касаційних скаргах доводи, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що подання слід задовольнити в повному обсязі, а скарги — частково з таких підстав.

Як убачається з матеріалів справи, М. і Г. випадково зустріли К. і своїми діями спровокували конфлікт, у зв'язку з чим потерпілий їх образив. У відповідь на таку поведінку К. засуджені збили його з ніг і завдали численних ударів у різні частини тіла та по голові, залишивши в безпорадному стані.

Відповідно до вироку суд перекваліфікував дії М. і Г. з п. 12 ч. 2 ст. 115 на ч. 2 ст. 121 КК, мотивуючи своє рішення тим, що в них не було умислу на позбавлення життя К.

Згідно з висновком судово-медичної експертизи на голові К. було виявлено приблизно два десятки ушкоджень, його смерть настала від відкритої черепно-мозкової травми з ранами, синцями та саднами на голові, переломів кісток основи й склепіння черепа, кісток обличчя, розміщення і розривів речовини головного мозку, крововиливів у головний мозок.

Сукупність усіх виявлених у К. тілесних ушкоджень може свідчити, що М. і Г. мали умисел на позбавлення життя потерпілого, однак суд не дав належної оцінки такому висновку експертизи та іншим наявним у справі доказам.

За таких обставин колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України вирок Апеляційного суду Житомирської області від 21 листопада 2006 р. скасувала, а справу направила на новий судовий розгляд.

^[1] Див. також: ВВСУ. — 2006. — № 4. — С. 21—22; 2007. — № 3. — С. 12—13; Судова практика у кримінальних справах // Кримінальне судочинство. — 2006. — Вип. 1—2. — С. 81—83; 83—86; 2007. — Вип. 4(6). — С. 56—60; Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини проти життя особи (вбивства): Офіц. вид. / Верх. Суд Украї-ни. — К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. — С. 104—108.